

Leon Petrażycki

Leon Petrażycki urodził się 13 kwietnia 1867 roku w majątku rodziców Kołontajewo koło Witebska. Jego ojciec, polski patriota, brał udział w powstaniu 1863-1864 r.r.. Leon po ukończeniu gimnazjum w Witebsku ze srebrnym medalem wstąpił na studia do Uniwersytetu Kijowskiego imienia św. Włodzimierza, gdzie natychmiast wyróżnił się wysokim poziomem wiedzy. Będąc studentem-prawnikiem, on przetłumaczył z łaciny na język rosyjski „Pandeksty” (dzieła starożytnych prawników rzymskich), w tych czasach czytane w oryginale jako teksty obowiązkowe. Po takim sukcesie Petrażycki bez przeszkód dostał stypendium, żeby kontynuować naukę na studiach w Berlinie, gdzie on miał możliwość słuchania wykładów profesora Henryka Dernburga. Wkrótce Petrażycki przenosi się do Heidelberga i Paryża, ażeby uzupełnić swoją wiedzę na wykładach z historii, filozofii i nauk prawnych.

Po powrocie do Rosji Petrażycki z zadziwiającą szybkością wydrukował cały szereg dzieł z dziedziny prawa i socjologii, za która w 1897 roku uzyskał stopień naukowy i został mianowany prywat-docentem Uniwersytetu Petersburskiego. Już po roku ogrom i poziom jego prac, naukowych przekonały alma-mater przekazać pod jego kierownictwo katedrę filozofii prawa. Leon Petrażycki kierował katedrą w ciągu 20 lat.

Po ukazaniu się w 1905 roku manifestu 17 października Petrażycki zostaje wybrany dziekanem fakultetu prawa. Wykłady Leona Petrażyckiego przyciągały uwagę nie tylko studentów, ale również wielu myślących ludzi w stolicy Rosji.

Lata 1897-1919 spędzone w Petersburgu były dla Petrażyckiego okresem szczególnie intensywnej pracy naukowej. Zarodkiem psychologicznej teorii prawa u Petrażyckiego stał się artykuł „Czym jest prawo”, który ukazał się w druku w 1899 roku w czasopiśmie „Zwiastun prawniczy”. Istotą nowego podejścia wedle Petrażyckiego jest ukorzenie podstaw prawa w moralnych odczuciach i etycznych instynktach człowieka. Pierwszorzędło tego, co Petrażycki nazwał „impulsem prawa”, znajduje się w naszym odbiorze tego co jest dobrze, a co jest złe, co

należy lub nie przystoi, robić osobistością i społeczeństwem, w którym my żyjemy. Więc wyciągał Petrażycki taki wniosek – ponieważ obywatele powinni przestrzegać normy prawa ustalone przez władzę państwową – pozytywne prawo powinno uwzględniać przekonania

Леон (Лев Иосифович) ПЕТРАЖИЦКИЙ

obywateli.

Obok działalności wykładowczej i naukowej Petrażycki uczestniczył czynnie w życiu politycznym w charakterze członka partii konstytucyjno-demokratycznej (kadetów). Grono jego przyjaciół nie ograniczało się środowiskiem Polaków zamieszkałych w Petersburgu. Kiedy się skończyła nieudana wojna z Japonią premier rządu Rosji Witte kooptował Petrażyckiego do składu komisji do spraw pertraktacji pokojowych. Na wyborach do pierwszego parlamentu Rosji – Dumy Państwowej Petrażycki zostaje wybrany posłem od Petersburga, i uczestniczy w pracy trzech komisji poselskich – prawnej, agrarnej i obrony immunitetu poselskiego zaś kiedy car Mikołaj II rozwiązał Dumę Petrażycki

razem z grupą 200 posłów znalazł schronienie na terenie autonomicznej Finlandii. W lipcu 1906 roku owa grupa posłów wystąpiła z apelem z Wyborgu. Wszyscy podpisanci apelu z Wyborgu dostali wyrok trzech miesięcy więzienia oraz pozbawieni możliwości wybrania do parlamentu.

Kiedy Petrażycki powrócił do uczelni po trzymiesięcznym pobycie w twierdzy studenci entuzjastycznie witali ulubionego wykładowcę. Natomiast tylko 1913 roku władze zezwoliły senatowi Uniwersytetu Petersburskiego ponownie mianować go rektorem, następnie zwrócono mu również stopień profesora. W tym że roku rozpoczął się proces Mendela Bejlisa wedle sfabrykowanego oskarżenia w zabójstwie rytualnym. Sprawa ta poruszyła nie tylko Rosję ale i cały cywilizowany świat. Petrażycki od razu stanął w obronie Bejlisa i wydrukował w czasopiśmie „Prawo” (którego był jednym z redaktorów) artykuł z demaskującym koncepcję oskarżenia.

Początek I Wojny Światowej poważnie zaszkodził pracy naukowej Petrażyckiego. Rząd niemiecki natychmiast zatrzymał już przygotowany do druku zbiór jego prac w języku niemieckim. Wielu studentów poszli na front. Po abdykacji cara Rząd Tymczasowy mianował Leona Petrażyckiego członkiem Senatu, który w tym czasie pełnił funkcje Sądu Najwyższego. Ale on przyjął zaproszenie do udziału w pracy Komisji Likwidacyjnej, powołanej do przygotowania odłączenia Polski od Rosji.

Po Rewolucji Październikowej Leon Petrażycki opuścił Rosję i przez Finlandię dotarł do Polski. Na zaproszenie senatu Uniwersytetu Warszawskiego on objął katedrę socjologii. Po odrodzeniu w 1918 roku Polska odziedziczyła po zaborach kilka systemów prawnych. Potrzebna była unifikacja różnorodnych kodeksów ustawodawczych. Prowadząc działalność wykładowczą na uniwersytecie Petrażycki w składzie specjalnej Komisji równocześnie zajmował się tworzeniem jednolitego ustawodawstwa odrodzonego Państwa Polskiego.

Tą żmudną pracą naukowiec się zajmował do chwili swojej śmierci w 1931 roku.

Opracował Wasilij Wasiliew